

כסות לילה**ספרי במדבר פרשת שלח פסקא קטו**

על כנפי בגדיהם, שומע אני אף בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמנה במשמע ת"ל על ארבע כנפות כסותך (שם /דברים כ"ב י"ב/) יצאו בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמנה מן המשמע משמע מוציא את אלו ומביא כרים וכסתות ת"ל אשר תכסה בה (שם /דברים כ"ב י"ב/) [פרט לכרים וכסתות או אשר תכסה בה] **שומע** אני אף כסות לילה במשמע ת"ל וראיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה מיוחדת ליום ולילה תהא חייבת בציצית משמע מוציא את כסות לילה ומוציא את כסות סומא ת"ל והיה לכם לציצית מכל מקום.

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף יח עמוד ב

מיבעי ליה לכדתניא: וראיתם אותו - פרט לכסות לילה, או אינו אלא פרט לכסות סומא? כשהוא אומר: אשר תכסה בה - הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו? פרט לכסות לילה, ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה? מרבה אני כסות סומא - שישנה בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה - שאינה בראיה אצל אחרים. [ואידך? נפקא ליה מאשר. ואידך? אשר לא דריש].

רש"י מסכת זבחים דף יח עמוד ב

פרט לכסות לילה - טלית העשויה לכסות לילה פטורה מן הציצית.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כז עמוד ב

דתינא: וראיתם אותו - פרט לכסות לילה. אתה אומר פרט לכסות לילה, או אינו אלא פרט לכסות סומא? כשהוא אומר אשר תכסה בה - הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו - פרט לכסות לילה. ומה ראית לרבות סומא ולהוציא כסות לילה? מרבה אני כסות סומא - שישנה בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה - שאינה בראיה אצל אחרים.

רש"י מסכת שבת דף כז עמוד ב

לכסות לילה - כסות המיוחד ללילות, דלא ניחייב.

תוספות מסכת שבת דף כה עמוד ב

גזירה משום כסות לילה - מדנקט סתמא דש"ס האי טעמא ולא נקט טעמא שמא יקרע משמע דקי"ל כרבי שמעון דפוסר כסות לילה בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) וכן משמע בפ"ב דברכות (ד' יד:) דאמר במערבא לא היו אומרים פרשת ציצית בלילה אלא מתחילין דבר אל בני ישראל אמר אביי כיון דאינהו מתחילין אנן נמי מתחילין וכיון דמתחילין מסיימין משמע דמדודו כולהו דאין מצות ציצית בלילה ולכך נשים פטורות מן הציצית ורב יהודה ורב עמרם דהוו רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה בהתכלת (ד' מג.) ובפרק קמא דסוכה (ד' יא. ושם) משום דסברי דהויא מצות עשה שלא הזמן גרמא לא קיימא לן כוותיהו דהא משמע שהם דווקא היו עושין ולא האחרים ובפרק קמא דקדושין (ד' לג:) תנו רבנן מצות עשה שהזמן גרמא שופר ולולב סוכה וציצית.

רש"י מסכת מנחות דף מ עמוד ב

ה"ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה - שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה.

תוספות מסכת מנחות דף מ עמוד ב

משום כסות לילה - ר"ת פי' דכן עיקר כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף כה:) ואינהו סבור משום כסות לילה מתוך כך יש להוכיח מכאן דהלכה כר' שמעון דלילה לאו זמן ציצית היא ועוד אמרינן פ' במה מדליקין (דף כז.) אשר תכסה בה למה לי לאתויי כסות סומא והיינו כר"ש דלרבנן דרבי שמעון מוקמי ליה לרבות בעלת חמש אלמא סתם הש"ס כר"ש אתא ועוד בפ' ב' דברכות (דף יד:) אמרינן שלא היו אומרים במערבא פרשת ציצית בלילה [ורב יוסף אמר עלה] כמה מעליא האי שמעתא וסתם ברייתא נמי פ"ק דזבחים (דף יח:) כר' שמעון מוקי ורב יהודה דרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה לקמן (דף מג.) ובפ"ק דסוכה (דף יא.) ר"י לבד היה עושה כן ובפ"ק דברכות (דף יג.) אמר ר' יהושע בן קרחה למה נסמכה פרשה וכו' לומר שזו נוהגת בין ביום בין בלילה וזו אינה נוהגת אלא ביום ואור"ת אע"ג דכסות יום חייב אפי' בלילה וכסות לילה פטור אפי' ביום מכל מקום מיקרי שפיר זמן גרמא שהיום גורם לחייב המלבוש מיהו בירושלמי דקדושין ובתוספתא גרסינן איזו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון אבידה ושילוח הקן ומעקה וציצית ורבי שמעון פוסר את הנשים מן הציצית אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור אמר ר' אילא טעמא דרבנן שאם היתה טלית המיוחדת ליום וללילה חייבת ובספרי נמי תניא על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' וכו' שומע אני אף כסות לילה במשמע ת"ל וראיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית וצ"ע.

שיטה מקובצת מנחות דף מ עמוד ב אות א

א]... וכסות המיוחד ביום אי לביש ליה בלילה נמי מברך עליו וכן משמע בירושלמי ואמר הרר"י מקינון שכך היה מנהגו של הריב"א כשהיה משכים קודם עמוד השחר ללמוד תורה היה מברך על טלית ומשום ההיא דירושלמי אבל לא היה נראה בעיני ר"ש בר שמשון לברך בלילה על הציצית כיון דלילה לאו זמן (תפילין) [ציצית] היא והיה נוהג בסליחות קודם עמוד השחר ובערבית היה לוקח טלית שאולה להתעטף בו שלא היה מברך עליו:

תוספות מסכת מנחות דף מ עמוד ב

תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה - מדקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמעינן דתכלת אין בה משום כלאים וכי האי גוונא די"ק פ' טרף בקלפי (יומא מו.) אומר היה ר"מ אברי עולת חול שניתותרו עושה להן מערכה וסודרן ואפי' בשבת ומוכחא סוגיא דהתם דתרת"י מילי אשמעינן ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות מיוחד רק ללילה (ור"ת סותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד.) ותדע דאמרינן לקמן (דף מד.) טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת ואפי' של כלאים ואף על גב דפטור מדאורייתא דאין לחלק כיון דלגבי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים וכן לנשים והא דאמרינן (לקמן מג.) גבי הכהנים נהי דבעידן עבודה אישתראי שלא בעידן עבודה לא לא דמי כלל דהא כתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך לומר שבמקום גדילים תלבש שעטנז משמע דכל לבישה שרא רחמנא ועוד דבטלית שעשוי להנאתו חייב הכתוב כלאים אבל בגדי כהונה לא לביש אלא בעידן עבודה ועוד אומר ר"ת דבגדי כהונה נמי שלא בעידן עבודה שרו והכי קאמר נהי דבעידן עבודה אישתראי כלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אישתראי וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שיצא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור וצ"ע אי לילה דומה למדינה דחייב וי"ל דחייב מדרבנן והוא עובדא דשמעון הצדיק פרק בא לו (יומא דף טו.) דעת לעשות לה' הפרו תורתך בדרבנן נמי שייך הפרה מיהו לא משמע הכי אלא נראה טפי דחייב מדאורייתא ואין לדמות מקומות למדינה דבמדינה ליכא שום היתר ותדע דהתם לא מפליג בין שעה הראויה לשרת לשעה שאינה ראויה לשרת והא דאמרינן פרק בא לו (גם זה שם) גבי בגדי כהונה שמקפלין אותן תחת ראשיהן דלאו דווקא [תחת ראשיהן אלא שלא כנגד ראשיהן] משום כלאים היינו בהצעה דלא דמי ללבישה דשרא רחמנא אבל גבי ציצית אין לחלק בין הצעה ללבישה ובספרי תניא כסות המיוחד ליום ולילה חייב בציצית רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים את כסות של אשה מן הציצית ולא חייבו בטלית אלא מפני שבעלה מתכסה בו לכך נראה דכלאים בציצית שרי בין ביום בין בלילה בין לאשה.

תוספות מסכת ברכות דף יד עמוד ב

ויאמר אינה נוהגת אלא ביום - מכאן משמע כר' שמעון דאמר בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) דציצית מ"ע שהזמן גרמא וכן איתא בקדושין (פ"ק ד' לג:) דקאמר ציצית מצות עשה שהזמן גרמא וא"ת א"כ למ"ד (מנחות דף מא.) ציצית חובת טלית הוא ואפילו מונחת בקופסא אפ"ה חייבת בציצית היכי אשכחן שיהא הזמן גרמא. וי"ל דאם היה כסות המיוחד ללילה פטור והכי איתא בירושלמי דקדושין אמר להם ר"ש אי אתם מודים לי דציצית מ"ע שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית א"ר אילא טעמא דרבנן שאם היה מיוחד ליום ולילה שחייב בציצית.

תוספות מסכת קידושין דף לד עמוד א

ותפילין וציצית - אף על גב דקיימא לן בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) דלילה זמן תפילין והלכה ואין מורין כן מ"מ שפיר הוי מצות עשה שהזמן גרמא שהרי אין נוהגין בשבתות ובי"ט כדרשין בפרק המוצא תפילין (עירובין דף צו.) לפי שאין צריכין אות דשבת גופא איקרי אות כדכתיב כי אות היא וציצית דחשבין הכא מצות עשה שהזמן גרמא אומר ר"י דהיינו כרבי שמעון דבפרק התכלת (מנחות דף מג.) דסבר לילה לאו זמן ציצית הוא ופוסט נשים כדאיתא התם וכן הלכה דהא בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:) מפרש טעמא דסדין פטורה מן הציצית גזירה משום כסות לילה והיינו טעמא לרבי שמעון דוקא ועוד קאמר בפ"ב דברכות (דף יד:) דבמערבא אין אומרים פרשת ציצית בלילה ומסיק נמי אביי אן מתחילין מדמתחלי במערבא וכיון דמתחילין גמרינן ותימה היכי חשיב ציצית מ"ע שהזמן גרמא למ"ד (מנחות דף מא.) ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא חייבין בציצית והתם ליכא זמן גרמא כלל דבין ביום בין בלילה חייבין ואפילו למ"ד (שם) ציצית חובת גברא הוא קשה דכמו דכסות לילה פטורה כשהוא לובשה ביום ה"נ כסות יום חייבת כשלוש בלילה דהכי אמרינן בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית וא"כ היכי חשיב לה זמן גרמא כיון שחייבת בין ביום ובין בלילה ואומר ר"י כיון שחייבו תלי במה שהזמן גרם לבישתה ביום יש לה ליחשב זמן גרמא שזמן לבישתה גורם החיוב.

הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף יד עמוד ב

סוכה ולולב שופר וציצית. איכא נוסחי דלא גרסי ציצית דלדידהו סבר האי תנא דלילה זמן ציצית ונוהגת היא בנשים לפי שאין הזמן גרמא ואיכא דגרסי לה ואתיא כר' שמעון דפוסט נשים מציצית כדאיתא בפ' התכלת ומפרש טעמיה התם מדכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה כלומר והויא לה מצות עשה שהזמן גרמא וקי"ל כרבי שמעון משום דסוגיין כותיה דבפרק במה מדליקין (דף כה ב) ובפרק התכלת (דף מא) גבי סדין דפטרינן מציצית אמרינן גזירה משום כסות לילה וכיון דנקיטינן האי טעמא ושביקין טעמי אחריני דאיתנהו בפרק התכלת שמא יקרע סדינו בתוך שלש וכו' ש"מ דקושטא הוא ודאמרינן התם ובפ"ק דסוכה (דף יא א) דמר עמרם חסידא רמא תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה

משום מדת חסידות בעלמא הוא דעבד הכי והיינו דאיהו בלחוד רמא ורבנן אחריני לא. ומיהו מקשו הכא היכי הויה ציצית מ"ע שהזמן גרמא דהא כסות שהוא מיוחד ללילה אפי' לובשו ביום פטור שאם לא תאמר כן חייב הסדין בציצית שהרי אדם מתכסה בהן ביום ומינה דכסות המיוחד ליום חייב אפילו בלילה ונמצא שהכסות שחייב בציצית לעולם מתחייב בו ואפילו בלילה ואין הזמן גורם מצוה זו כלל י"ל דאף על גב דכסות לילה ביום נמי פטור אפ"ה כסות יום בלילה פטור דלעולם לא מחייב עד דאיכא תרתי כסות המיוחד לראיה ובזמן ראיה דקרא דוראיתם הכי משמע ומש"ה כסות לילה כיון שאינו מיוחד לראיה פטור אפילו ביום וכסות יום נמי בלילה דלאו שעת ראיה היא פטור מיהו אכתי קשיא אפילו הכי אמאי פטורות נימא לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אמר רחמנא כל שישנו בלא תלבש איתנהו בגדילים והני נשי הואיל ואיתנהו בלא תלבש איתנהו בגדילים דמהאי טעמא מחייבין נשים במצה [פסחים דף מג ב] דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ודרשינן דכל דאיתיה בבל תאכל חמץ איתיה בקום אכול מצה יש לומר דכיון דאיצטריכא לן הך היקשא [יבמות דף ד א] למשרי כלאים בציצית לא דרשינן ביה נמי הא לאפוקי מכללא דשאר מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות ומשמע לן טפי היקשא למשרי כלאים בציצית מלחיובי נשים משום דלישנא דקרא משמע הכי לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מהם וכי תימא והא אמרינן בריש ערכין [דף ג ב] הכל חייבין בציצית כהנים ליום וישראלים ופרכינן פשיטא אי הני לא מחייבי מאן קא מחייב ומהדר כהנים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא לא תלבש שעטנז גדילים אמר רחמנא מאן דאיתיה בלא תלבש שעטנז איתיה בגדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו קמשמע לן דנהי דאשתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אשתרי משמע דאילו אשתרי לגמרי הוו פטורין כהנים מהיקשא ואמאי נימא דלהתיר כלאים בציצית בלחוד הוא דאתא כדאמרינן גבי נשי לאו קושיא היא דכיון דעל כרחיך הקישו הכתוב להתיר כלאים בציצית וקרא הכי קאמר גדילים תעשה לך מהם א"כ בהדי מאן דאיתסר להו כלאים משתעי קרא ואי כהנים לא מחייבי בכלאים כלל ממילא פטירי אבל הכא גבי נשים ליכא למימר הכי:

משכנות יעקב מסכת מנחות סימן כג

אך מ"ש הר"ן ז"ל לפטור ג"כ אף לדעה זו כסות לילה כשלושה ציור אין נראה כן מדי כל הפוסקים לדעה זו כסות לילה ציור חייב ובלבשה תליא מילתא אף שמיוחד. וכי"מ ד' הרמב"ם שכי זמן מנות ליצית ציור ולא בלילה שכי ורחיטס אוחו ולא כי כלל דבעינן כסות המיוחדת ציור דוקא רק בגזרה תליא מלחא בלבישתו ציור. ולענין מי כן מהגמ' דאי ורחיטס אוחו פרט לכסות לילה ולפי"ז הו' מהראוי להחמיר בסדינין שאדם מתכסה בהם וישן בהם כמה שעות על היום וצפרט צימי הקיץ צמדינתינו שרוב אנשים ישנים ציור וכמעט ראוי לקרותו מיוחד ליום ולילה. וכבר כי שר"א ז"ל היה עושה להן ליצית. והי' מהטוב לעשות קרן אי עגולה בכל כה"ג כדי לפוערן מליצית. רק יש ליתן טעם לפוערן שאין עומדים ללבישה כלל דהיינו דרך עיטוף ראשו ורובו ולא קרינן בה כסותך. וגם צעת השינה אין מתעטף ראשו ורובו צסדין לצד רק שוכב ע"ג כו"כ ומלמעלה מכוסה צסדין ואין הסדין לצד מכסה ראשו ורובו והסדינין ששוכב עליהן פשיטא דפטורין דלא בלישה מיקרי. דאפי' גבי כלאים אי לא יעלה עליך אצל אחת

רמב"ם הלכות ציצית פרק ג

הלכה ז

כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת אלא עושין הלבן בלבד של חוטי פשתן, לא מפני שהציצית נדחית מפני השעטנז אלא גזירה מדבריהם שמא יתכסה בה בלילה שאינה זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה, שחובת הציצית ז ביום ולא בלילה שנאמר וראיתם אותו בשעת ראייה, וסומא חייב בציצית אע"פ שאינו רואה אחרים רואין אותו.

הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה ז

[ז] וכשיטה זו פר"י ודלא כרש"י שפירש כסות לילה שמייוחד ללילה שהוא פטור אף ביום אבל כסות יום חייב אף בלילה וכן רא"ם וכן פירש ריצב"א וכתב ז"ל ואחר שפירשנו כסות לילה כסות יום בלילה אבל כסות לילה ביום חייב יש לחוש לסדינים שיש להן ד' כנפות ומתכסין בהן בבקר לכן חייבין בציצית ושמעתי שרבינו אליהו מפרי"ש היה עושה להן ציצית ע"כ ועיין בטור סימן י"ח דעת הרא"ש:

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ציצית סימן א

...היה אור"ת הא דקאמר הכא פרט לכסות לילה היינו כסות המיוחד ללילה אבל כסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים [אפילו אם לובשו בלילה] ודקדק זה מדאמר בפרק התכלת (דף מ ב) א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל תכלת אין בו משום כלאים ואפילו בטלית פטורה. ומסיק דהאי טלית פטורה מיירי בהטיל למוטלת ודקדק ר"ת ז"ל מהא דקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמעינן דתכלת אין בה משום

כלאים... והכא נמי אתא לאשמועינן דאין בה משום כלאים אפי' בלילה ואע"ג דלאו זמן ציצית הואי דלגמרי התיר הכתוב כלאים בציצית ואין בו משום כלאים כלל ואפי' ללובשו בלילה וכן משמע מהא דקאמר (מנחות דף מ א) גבי סדין בציצית גזירה משום כסות לילה ולא קאמר גזירה שמא יתכסה בו בלילה וכן אמר בפרק התכלת (דף מד ב) דטלית שאולה חייבת בציצית משלשים ואילך משום דנראית כשלו ומשתרי בה כלאים אע"ג דפטורה מדאורייתא אצלו כיון דהותרה אצל בעל הטלית. ובספרי תניא אם היתה מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית. ועוד תניא התם רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים כסות אשה מן הציצית אלא פעמים שמתכסה בה בעלה. הילכך נראה דכלאים בציצית שרי בטלית של איש בין לאיש בין לאשה בין ביום בין בלילה ואפי' חשיב מצות עשה שהזמן גרמא כיון דכסות לילה פטור. ועוד דטלית של יום נמי אם נפסק בלילה שרי ולא מיחייב עד ביום (ס"א עד היום). נראה לי דהני תרי שינויי סתרי אהדי דלשנויא קמא מתעטף בלילה כסות יום חייב לברך מדלא משכח דהוי מצות עשה שהזמן גרמא אלא משום דכסות לילה פטור משמע הא כסות יום חייב אף בלילה ולא ידך שינויא משמע דכסות יום אין מברכין עליו בלילה מדקאמר שאם נפסק בלילה דלא מיחייב לתקנה עד היום. וראיתי באשכנז לפני יום הכפורים כשמשיכמין שליח ציבור מתעטף בטלית של אחר כדי להפטר מהברכה משום טלית שאולה. משום דמספקא להו בטלית. שאינו שלו [צ"ל שהוא שלו] אם צריך לברך או לא. ונראה לי כשינויא קמא כי היכי דכסות לילה פטור אפי' ביום הכי נמי כסות יום חייב אפי' בלילה וכ"כ בספר המצות שריצב"א היה מברך בליל יום הכפורים כשהיה מתעטף בטליתו. וכן משמע בירושלמי בפ"ק דקידושין דקאמר אמר להם ר"ש אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית אלמא תלי טעמא דהז"ג בכסות לילה אלמא (ס"א משמע) הא כסות יום חייב אף בלילה:

בית יוסף אורח חיים סימן יח

...כתב בהגהות מיימוניות (פ"ג אות ז) שרש"י פירש כדברי הרמב"ם ורבינו שמשון פירש כרבינו תם וכן רא"ם (יראים השלם סי' תא). ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דרב מובהק הוא וכל שכן דרש"י סבירא ליה כותיה ועוד דספק ברכות להקל:

שולחן ערוך אורח חיים סימן יח

סעיף א

לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעית מוראיתם אותו (במדבר טו, לט) (א) <א> להרמב"ם, כל מה שלובש בלילה פטור אפילו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב, אפילו מיוחד ללילה. א <ב> ולהרא"ש, כסות המיוחד ללילה, פטור, אפילו לובשו ביום, וכסות המיוחד ליום ולילה, חייב, אפילו לובשו בלילה. הגה: וספק ברכות (ב) להקל. ע"כ אין לברך עליו אלא כשלוש ביום והוא <ג> מיוחד (ג) ג"כ ליום (הגהות מיימוני). ואחר (ד) [ג] תפלת ערבית, אע"פ שעדיין יום הוא, אין לברך עליו (פסקי מהרא"י סי' קכ"א). (ה) ב [ד] ובליל יום כפורים (ו) יתעטף (ז) בעוד יום ויברך עליו (תשב"ץ).

משנה ברורה סימן יח ס"ק א

(א) להרמב"ם וכו' - ומ"מ מותר [א] לצאת לר"ה בליל שבת בטלית עם הציצית ולא הוי משוי שהם נוי הבגד ותכשיטיה: (ב) להקל - היינו דוקא לענין ברכה [ב] אבל אסור ללבוש כסות של לילה ביום בלא ציצית וכן כסות של יום בלילה משום ספק. ומ"מ נראה דהש"ץ הלובש טלית בלילה א"צ לבדוק הציצית דבכגון זה בודאי נוכל לסמוך על חזקתן שמכבר: (ג) ג"כ ליום - פי' גם ליום ואפילו [ג] גם מיוחד ללילה וכ"ש ליום לבד:

עיין בגרי"ד צ"ל בשיעורים לזכר אבי ומורי ז"ל כלאים בציצית אות ג

חמש כנפות

ספרי במדבר פרשת שלח פיסקא קטו

על כנפי בגדיהם, שומע אני אף בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמנה במשמע ת"ל על ארבע כנפות כסותך (שם /דברים כ"ב י"ב/) יצאו בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמנה מן המשמע

ספרי דברים פרשת כי תצא פיסקא רלד

על ארבע, יצאו בעלי שלשה ובעלי חמש ובעל שש ובעל שבע ובעלי שמונה.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לז עמוד ב

ארבע ציציות מעכבות זו את זו, שארבעתן מצוה אחת. מאי בינייהו? אמר רב יוסף: סדין בציצית איכא בינייהו. רבא בר אהינא אמר: טלית בעלת חמש איכא בינייהו. רבינא אמר: דרב הונא איכא בינייהו, דאמר רב הונא: היוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה בשבת - חייב חטאת. אמר רב שישא בריה דרב אידי: האי מאן דבצריה לגלימיה - לא עביד ולא כלום, שוייה טלית בעלת חמש. אמר רב משרשיא: האי מאן דצייריה לגלימיה - לא עביד ולא כלום; מאי טעמא? דכמאן דשרייה דמי, ותנן נמי: כל חמתות הצרורות טהורות, חוץ משל ערביים. אמר רב דימי מנהרדעא: האי מאן דחייטיה לגלימיה - לא עביד ולא כלום, אם איתא דלא מיבעי ליה, ליפסוק ולישדייה.

רש"י מסכת מנחות דף לז עמוד ב

בעלת חמש - שחתך מקרן הא' באלכסון והווי בה שני קרנים ותנא לקמן בהתכלת (דף מג:): **טלית בעלת חמש חייבת** בציצית ויליף מריבויא דאשר תכסה בה לת"ק דאמר מצוה אחת הן סבר ארבעה דוקא למצוה אחת וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל ארבע כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי ומצות ציצית בד' כנפות ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן [ארבע] מצות כי רבי רחמנא בעלת חמש נמי להטיל לכולהו רבייה דהא כל חד מצוה באנפי נפשה.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד ב

מיבעי להו לכדתניא: על ארבע כנפות כסותך, ארבע - ולא שלש; אתה אומר: ארבע ולא שלש, או אינו אלא ארבע ולא חמש? כשהוא אומר: אשר תכסה בה - הרי בעלת חמש אמור, ומה אני מקיים על ארבע? ארבע ולא שלש; ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש? מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע, ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע.

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ציצית סימן ג

ג ורבנן האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. מבעיא ליה לכדתניא על ד' כנפות כסותך ארבע ולא ג'. אתה אומר ד' ולא ג' או אינו אלא ד' ולא ה'. כשהוא אומר תכסה בה הרי בעלת ה' אמור הא מה אני מקיים ארבע ד' ולא ג'. ומה ראית לרבות בעלת ה' ולהוציא בעלת ג'. מרבה אני בעלת ה' שיש בכלל ה' ד'. ומוציא אני בעלת ג' שאין בכלל ג' ד'. ואידך נפקא ליה מאשר והא דתניא בספרי בפרש' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח' במשמע ת"ל ארבע כנפות יצאו בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח' נ"ל דהכי פירושו אי לא כתיב אלא על כנפי בגדיהם ה"א דכל (ס"א שבכל) כנפים שיש לבגד אמרה תורה לעשות ציצית הן מעט הן הרבה ת"ל על ד' כנפות ונתמעטו מעט והרבה. ובעלי ג' פסול אף אם הטיל ארבע (ס"א והרבה). ונתמעטו בעלי ג' שהוא פסול אף אם הטיל בו בד' ציצית) דעל ארבע בעיא וליכא. ונתמעטו בעלת ה' ויותר שאין להטיל בכל הכנפים אלא בד' מהם:

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף יח עמוד ב

אמר ר' ירמיה מדיפתי: מרושלין שלא סילקן תנאי היא, דתניא: על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש, או אינו אלא ארבע ולא חמש? כשהוא אומר: אשר תכסה בה - הרי בעלת חמש אמור, הא מה אני מקיים ארבע? ארבע ולא שלש, ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש? מרבה אני בעלת חמש - שיש בכלל חמש ארבע, ומוציא אני בעלת שלש - שאין בכלל שלש ארבע; ותניא אידך: על ארבע כנפות כסותך - ארבע ולא שלש, ארבע ולא חמש; מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: יתר כמאן דאיתיה דמי, ומר סבר: כמאן דליתיה דמי! לא, דכ"ע כמאן דאיתיה דמי, ושאני הכא, דרבי רחמנא אשר תכסה בה.

רש"י מסכת זבחים דף יח עמוד ב

ולא שלש - לימד על טלית של בת שלש כנפות שפטורה מן הציצית והיכי דמי כגון שעגל אחת מד' כנפיה. בת חמש - כגון שחתך מעט מן הכנף ולא עיגל שני מורשי קרנתא ממקום חתך דנעשה כשתי כנפות. הרי בעלת חמש אמור - לחיוב דריבויא הוא.

מר סבר - מאן דפטר בעלת חמש סבר לא אמרינן יתר כמאן דליתיה דמי אלא כמאן דאיתיה הוא ולא קרינן לה בת ארבע ומאן דמחייב ס"ל יתר כמאן דליתיה דמי להאי חמישי וגבי מרושלין נמי לא הוי ייתור בגדים.

ספר יראים סימן תא [דפוס ישן - יז]

תניא בפרק התכלת [מ"ג ב'] ובזבחים פ' שני [י"ח ב'] על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור הא מה אני מקיים ארבע ד' ולא שלש וכו' ומה ראית כו' ולא קי"ל כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא התם בשמעתא גופא בזבחים ד' ולא חמש ד' ולא שלש ואשר תכסה בה מיבעי ליה כר' שמעון לרבות כסות סומא ומנלן דכי האי מתניתא קי"ל דאמרינן בשילהי הקומץ [ל"ז ב'] אמר רב משרשיא בריה דרב אידי האי מאן דבצריה לגלימיה לא עבר ולא כלום מ"ט שויה טלית בעלת חמש אלמא טלית בעלת חמש פטורה ויש פירוש אחר אך זה עיקר.

קרבן אורה מסכת זבחים דף יח עמוד ב

שם גמרא מרושלין שלא סילקן תנאי היא דחדא מרבי בעלת ה' וחדא ממעט. מאן דממעט ס"ל כמאן דאיתיה, ולא מיקרי בת ד' כנפות, ופטורה, ומאן דמרבי ס"ל כמאן דליתיה, ומ"מ בת ד' היא, והיתר כמאן דליתיה, ונהי דאי לאו אשר תכסה הא אמרינן ד' ולא ה', כדאיתמר בברייתא, מ"מ מהאי טעמא איתרבי דיש בכלל ה' ד', דיתר כמאן דליתיה. ומסיק דלכ"ע כמאן דאיתיה, ושאני הכא דכ' אשר תכסה. וי"ל דלהאי דיחויא ס"ל דאי כמאן דליתיה לא הוי צריך קרא לרבווי, דלא אימעטי מד' כנפות כסותך. ומוכח משמעתין דמאן דמרבי בעלת ה' היינו לתלות בו בד' כנפות, אבל לא בכל כנפיו, דאי לחייבו בכל כנפיו קאמר, מאי קאמר דס"ל כמאן דליתיה. אדרבה כמאן דאיתיה הוא וחייב בכל כנפיו, וד' כנפות כסותך אתי למעוטי שלא יפחות מד', אבל יותר לא אימעטי, וצריך לעשות בכמה כנפים שיש בו. אלא וודאי זה

אינו, **דיותר מד' ציצית לא עבדין**, וכדכתיב (דברים כ"ב, י"ב) גדילים כו' על ד' כנפות כסותך. ואשר תכסה בה אתי לרבווי דאפילו יש יותר מד' מ"מ תעשה על ד' מהן, וד' הצ"ק ז"ל אינן מובנים.

ובמנחות סוף פ' הקומץ (מנחות ל"ו ע"ב) אמרינן דמאי איכא בין ת"ק דאמר ארבעתן מצוה אחת הם לר"י דאמר ארבעתן ד' מצות, טלית בעלת ה' איכא בינייהו, דלת"ק אינו נותן אלא בד' כנפות, דכן היא מצוה ולא יותר, ואפילו יש לה כנפים הרבה, ולר"י דאמר כל כנף מצוה לעצמו הוא צריך לעשות בכל הכנפים, **כן פירש"י ז"ל. ולפ"ז יש לדקדק מנלן לר' ירמיה דמאן דמרבי בעלת חמש הוא משום דס"ל כמאן דליתיה דמי, דילמא הך ברייתא אתיא כר' ישמעאל דבעלת ה' איתרבי לכל הכנפות, ולא אימעיט אלא פחות מד'.** והיותר קשה דמשמע דאתי לסיועי לשמואל דס"ל מרושלין כשירים, והיינו כהך ברייתא דמרבי בעלת חמש משום דיתר כמאן דליתיה דמי. והרי שמואל ס"ל במנחות שם כר"י, וא"כ ליכא סיעתא מהא דאיתרבי בעלת חמש, כיון דלכל הכנפים איתרבי. והיה נראה לפרש הא דאיכא בינייהו בעלת ה' איפכא, דלת"ק דס"ל דמצוה אחת היא לעשות ד' ציצית, בעלת ה' ג"כ חייבת לעשות ד' ציצית. אבל לר"י דס"ל דד' מצות הם והחייב הוא על כל כנף בעלת ה' פטורה, כיון דאיכא חמש כנפות, והמצוה לא נאמרה אלא בד' כנפות. ור' ירמיה בעי למימר דאפילו לר"י חייבת, דיתר כמאן דליתיה דמי, והוי כמו בת ד' כנפות. ודחי הש"ס דכ"ע כמאן דאיתא, ושאני הכא דכתיב אשר תכסה בה, והיינו לת"ק דר"י, אבל לר"י פטורה, כיון דכמאן דאיתיה דמי, והתורה לא חייבה אלא בד' כנפות. והבה"ז ז"ל הקשה מנלן דהני תרתי ברייתא פליגי, דילמא לא פליגי, והא דאמר ד' ולא ה' היינו דאינו עושה בכל ה', וכמו שפי' הרא"ש ז"ל (בה"ק) ד' הספרי (שלח, ט'). ובאמת דברי הספרי לא משמע כפי' הרא"ש ז"ל, דתני יצאו בעלת חמש כו', משמע דהבגד פטור. וכדאמר שם אוציא אני את אלו ולא אוציא כרים וכסתות כו', משמע דאלו יצאו לגמרי, אבל מה שקיים בזה ד' היש מראשונים שפסקו דבעלת ה' פטורה לגמרי אין זה מספיק, כיון דרב שישא דהוא אמורא ס"ל לחיובא, כדאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות ט"ז ע"ב) האי מאן דבצריה לגלימיה כו' שויה בעלת ה', וכן רבה בר אהינא (שם ל"ו ע"ב), דלפירש"י ז"ל ת"ק ור"י ס"ל דבעלת ה' חייבת, ולפי מה שפי' ת"ק ס"ל דחייב. ועי' בש"ע א"ח (סי' י') ובד' האחרונים ז"ל שם.

רמב"ם הלכות ציצית פרק ג

הלכה ג

על ארבע כנפות כסותך בעלת ארבע ולא ב בעלת שלש, אם כן בעלת ארבע ולא בעלת חמש, תלמוד לומר אשר תכסה בה אפילו בעלת חמש או יותר על זה, ולמה אני מחייב בעלת חמש ופוטור בעלת שלש ושתייהן אינן בעלי ארבע כנפות מפני שיש בכלל החמש ארבע, לפיכך כשהוא עושה ציצית לבעלת חמש או שש אינו עושה אלא לארבע כנפים המרוחקות זו מזו מאותן החמש או השש בלבד, שנאמר על ארבע כנפות כסותך.

הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה ג

[ב] כברייתא דהתכלת ובפ"ב דזבחים דממעט בעלת ג' ומרבה בעלת ה' ודלא כההיא דזבחים דמעט בעלת ה' ובעלת ג' ואשר תכסה בה מיבעי ליה פרט לכסות סומא וכן פסקו התוספות וכן ס"ה וכן יסד הבבלי בזולת המתחיל שש מאות נקראו לא מיעט אלא בעלת ג'. וכן משמע בשילהי הקומץ דאמר רב ששת בריה דרב אידי האי מאן דבצריה לגלימיה פירוש חתך אחד מכנפותיו לפוטרו מציצית לא עבד ולא כלום מ"ט שווייה בעלת ה' פירוש לא עבד ולא כלום לא פטר אותה בזה מן הציצית. אבל רא"ם פסק כההיא דפטר גם בעלת ה' וההיא דרב ששת מפרש להפך האי מאן דבצריה לגלימיה פירוש שעשה טליתו כך כדי להטיל בה ציצית לא עבד ולא כלום ופטורה היא מ"ט שווייה בעלת ה'. וכתב ויש פירושים אחרים אך זה עיקר ורבינו שמחה פסק וכתב בעלת ג' ד"ה פטורה בעלת ה' בפ"ב דזבחים מייתי תרתי ברייתא דפליגי חדא פוטור וחדא מחייב ואמר רב אדא בר אהבה טלית בעלת ה' א"ב פירוש דלרבנן פטורה ולר' ישמעאל חייב ומסיק לה הילכתא כר"י ע"כ. אבל רש"י פירש התם דלרבנן כי רבייה רחמנא לבעלת ה' להטיל לד' כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישית דמצות ציצית לארבע כנפות ור' ישמעאל דאמר ארבעתן ד' מצות כי רבייה רחמנא בעלת ה' נמי להטיל לכולהו רבייה דהא כל אחת מצוה באפי נפשה היא ע"כ:

שולחן ערוך אורח חיים סימן י

סעיף א

טלית (א) <א> שאין לה ד' כנפות, (ב) פטורה. יש לה יותר מד', (ג) א [א] חייבת ועושה לה ארבע ציציות (ד) ב בארבע כנפיה (ה) <ב> המרוחקות זו מזו יותר.

משנה ברורה סימן י ס"ק ג

(ג) חייבת - ויש פוטורין לכן [ג] אין לעשות בת ה' לכתחילה וכתב הפמ"ג דלדעת הפוטורין אותן טליתות קטנים שלנו שיש בית הצואר מ"מ רוב סתום ומיהו אם אירע שרוב פתוח יעשה בקאלנע"ר שעושים החייטים קצת עגול